

ÍRÁS- ÉS OLVASÁSTANÍTÁS TÖBBNYELVŰ KÖRNYEZETBEN A BEREGSZÁSZI MAGYAR ISKOLÁK PÉLDÁJÁN

Csopák Éva

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Az olvasás és az írás tanítása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban anyanyelven

• 1991-2017 – 11 évfolyamos középfokú oktatás, 3 szakaszra bontva

1. alsó tagozat (початкова освіта/elemi iskola) – 1.-4. osztály
 2. felső tagozat (базова загальна середня освіта/alapszintű általános középfokú oktatás) – 5.-9. osztály
 3. középiskola (повна загальна середня освіта/teljes középfokú oktatás) – 10.-11. osztály
- 2017-től 12 évfolyamos rendszer (Beregszászi – Kolozsvári-Nagy, 2019:151)

Az olvasástanítás módszere: hangoztató-elemző-összetevő módszer

Olvasástanítás osztályokra bontva:

- ❖ 1. osztály: az olvasás jelrendszerének előkészítése
- ❖ 2. osztály: folyamatos olvasás
- ❖ 3. osztály: értelmező olvasás
- ❖ 4. osztály: kifejező olvasás

Az írástanítás módszere: származtatás/társítás.
Az írástanítás lépései: betűelemek tanítása, betűtanítás, írásmozgás automatizálása, betűalakítás és –kapcsolás, íráskészség fejlesztése (Beregszászi – Kolozsvári-Nagy, 2019:156-157).

Módszer	Pozitívumok	Negatívumok
P1: „szintetikus + képolvasó”	„Nagyan segíti a helyesírás kialakulását”	„Diszlexia esetén hátrányos”
P2: „vegyes”	„Mivel nem egy konkrét módszert használok, az általam kipróbált és eredményesnek tartott elemeket veszem ki.”	„Később alakul ki az értő olvasás”
P3: „szintetikus”	„Gyorsabban tanulnak meg olvasni”	„Nincs hátránya, szerintem.”
P4: „szintetikus”	„Segíti ez a módszer a jó helyesírás kialakulását.”	„Kevés figyelem jut a szövegértésre”
P5: „analitikus-szintetikus”	„Segíti a jó helyesírás kialakítását, és a gyermek bármít képessé válik elolvasni.”	„Nincs hátrány”
P6: „szintetikus”	„Gyorsan megtanulnak olvasni, segíti a jó helyesírás kialakulását”	„Túlságosan hosszadalmas, és hogy nem fordít kellő figyelmet a szöveg értelmezésére.”

Előnyök	Hátrányok
P1: „Egyszerre jegyzik meg az írott, nyomtatott betűképeket”	„Semmilyen”
P2: „Egyidejűleg tanítom a kis és nagybetűk írását.”	„Nincs hátrány”
P3: „A tanult betűt egyidőben megtanulják írni is, így gyorsabb az elmélyítés folyamata”	„Nem tapasztaltam hátrányt”
P4: „Egyszerre tanulják meg olvasni és írni a betűket, így jobban rögzül a betű.”	„Nincs hátránya.”
P5: „A látás-hallás-kiejtés -leírás ez a 4-es egységében tanítja a betűket leírni és összeolvasni.”	„Nekem bevált ez a módszer!”
P6: „Egyszerre tanulja a betű olvasását az írással”	„Szerintem jó módszer”

A kutatás menete és eredményei

❖ A minta kiválasztása: a beregszászi magyar tannyelvű iskolák első osztályban tanító pedagógusai

❖ Alkalmazott gyűjtési mód: kérdőívek (államnyelven (ukrán) és anyanyelven (magyar) + félig strukturált interjúk

❖ *Hipotézisek és kutatási kérdések:*

K1: Az OFI általt kibocsátott tankönyvcsomag, melyet Ukrajnában hivatalosan is elfogadtak biztosít-e elegendő taneszközt a tanulók számára (ábécéskönyv, írásminta)?

K2: Az anyanyelvi írást és olvasást tanító pedagógusok inkább a magyarországi, vagy az ukrainai tantervet használják?

K3: Melyik módszert, illetve tankönyvcsomagot preferálják inkább az anyanyelven történő írás- és olvasástanítás során a pedagógusok?

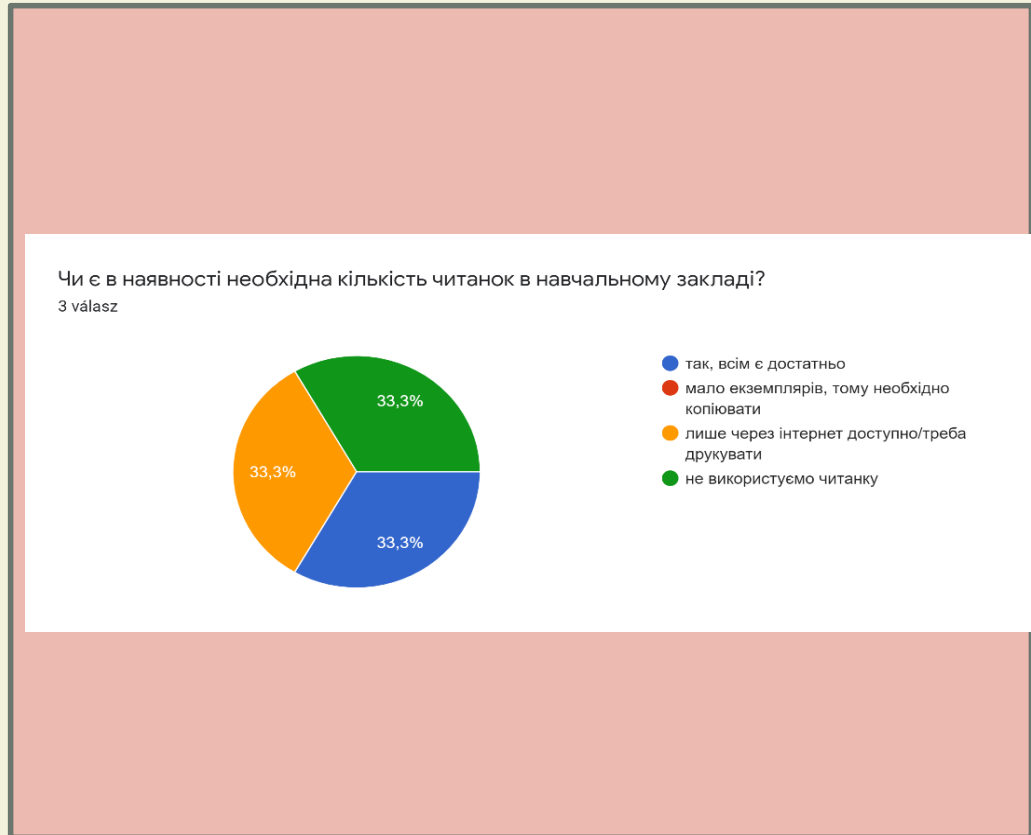
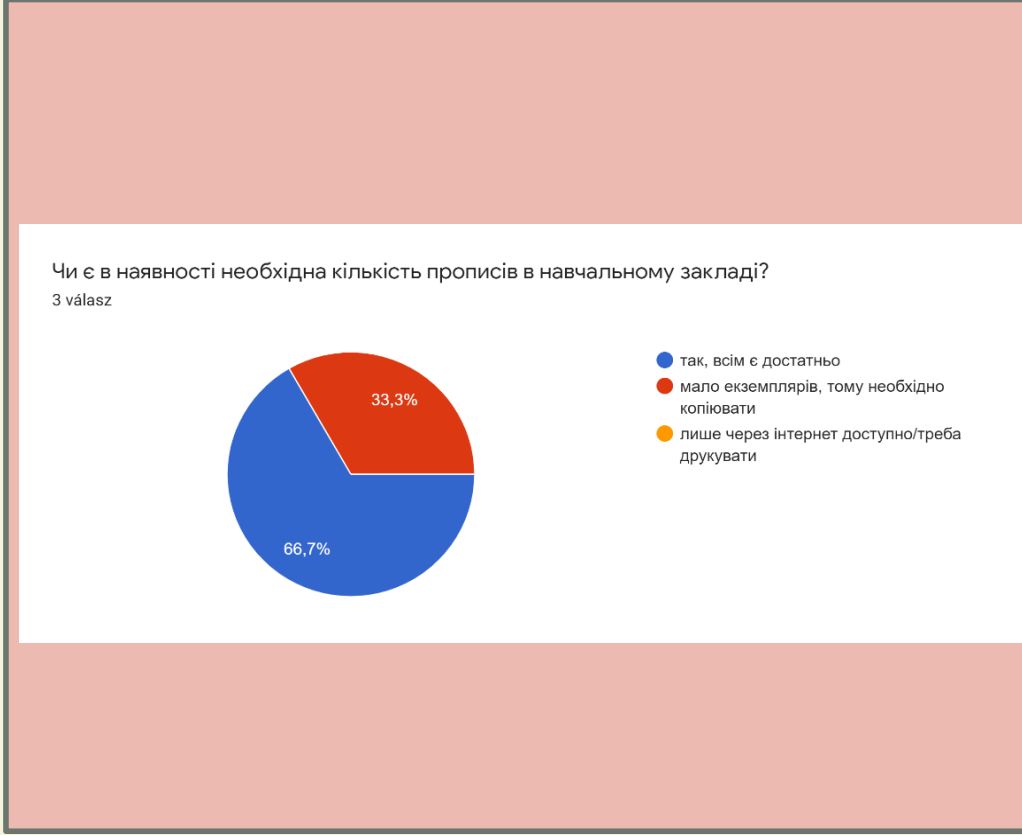
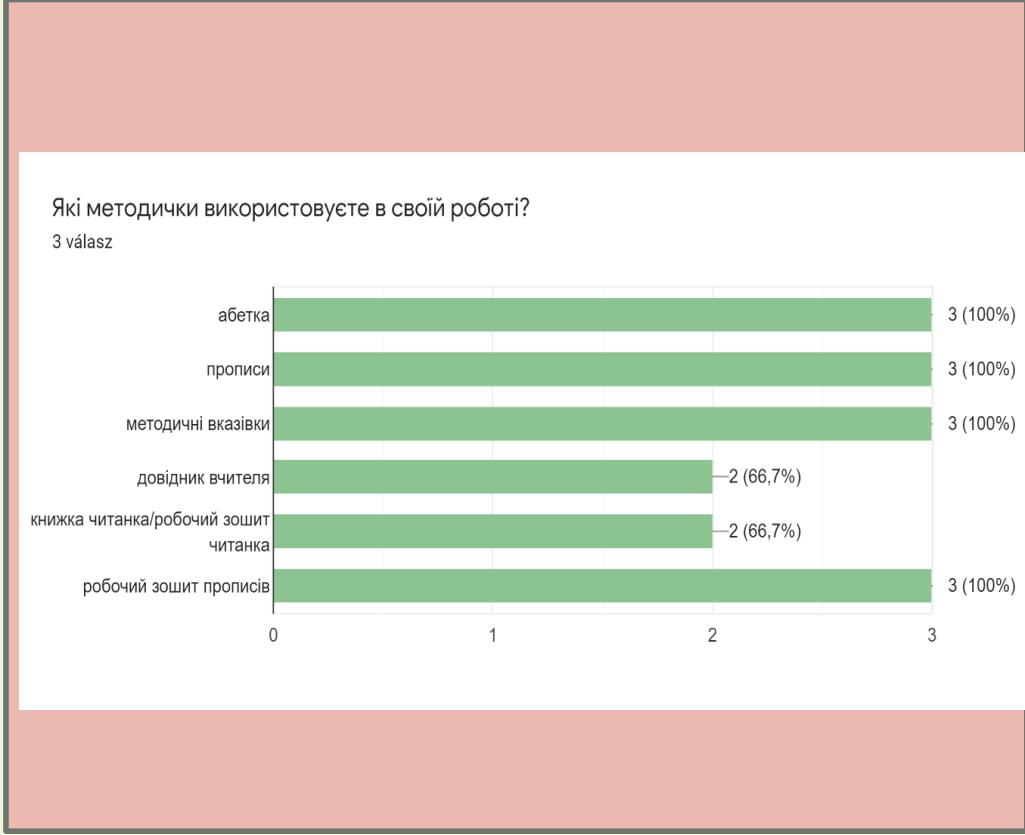
H1: Azok a pedagógusok, akik régebb óta dolgoznak tanári pályán, több módszert is alkalmaznak az olvasás és írás tanításra az eredményesség érdekében?

H2: A jelenlegi ukrán nyelvű olvasás és írás tanítás módszere sokkal eredményesebb, mint az előzők.

H3: Mindkét nyelvű írástanítása során a párhuzamosan történő írástanítást használják a pedagógusok.

1. táblázat: A nyelvi irodalmi blokk éves óraszámai az ukrán tannyelvű iskolákban a 2018-ban elfogadott állami szabvány szerint, 1–4. osztály (Державний стандарт 2018: 36)					
Oktatási terület	1.oszt.	2.oszt.	3.oszt.	4.oszt.	Összesen
Éves kötelező óraszám					
Nyelvi-irodalmi blokk (egyben)	315	315	315	315	1260
Ukrán nyelv és irodalom	245	245	245	245	980
Idegen nyelv	70	70	70	70	280
2. táblázat: A nyelvi irodalmi blokk éves óraszámai az őshonos népek és nemzeti kisebbségek nyelvén oktató iskolákban a 2018-ban elfogadott állami szabvány szerint, 1–4. osztály (Державний стандарт 2018: 37)					
Oktatási terület	1.oszt.	2.oszt.	3.oszt.	4.oszt.	Összesen
Éves kötelező óraszám					
Nyelvi-irodalmi blokk (egyben)	385	385	385	385	1540
Ukrán nyelv és irodalom	175	175	210	210	770
Anyanyelv és irodalom + idegen nyelv	210	210	175	175	770

H4: Az ukrán nyelvű módszertani ellátottság sokkal nagyobb az iskolákban.
H5: Annak ellenére, hogy Ukrajnában a dőlt betűs írásforma a hivatalosan elfogadott, a pedagógusok a magyarországi írásminta használatának bevezetése során mindkét írásmódt tanítják a gyerekeknek
A kutatás eredményei: anyanyelvű kérdőívek kitöltői:6, ukrán nyelvű kérdőívek kitöltői: 3. Interjúk száma:2
- a magyarországi tankönyvcsomag Kárpátaljára való megérkezése óta az első osztályok tankönyvi ellátottsága nagy százalékban javult;
- annak ellenére, hogy késve jutnak el az írás munkafüzetek a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolák első osztályaiba, mégsem okoz problémát a helyzet megoldása;
- a megkérdezettek válaszaai alapján többen csak a magyarországi tankönyveket használják, vagy egyenesen a Bátori-Dzjapkó-féle ábécéskönyvvel;
- módszertani ellátottság szempontjából elmondhatjuk, hogy az ukrán nyelvű írás- és olvasástanítás sokkal felszereltebb, mint az anyanyelvi;
- a megkérdezett pedagógusok többsége elégedett a mostani tantervvel, illetve módszerrel, ami negatívumként megjelenik legtöbbjüknél az a módszertani ellátottság hiányossága. Szükségesnek tartanak a betűk és betűelemek ábrázolásáról szóló szemléltetőket.

Кövetkeztetések tantárgypedagógiai szempontból:

- ❖ a pedagógusok pozitív hozzáállása #azzal a ténnyel, hogy a helyzet is jó;
 - ❖ A magyarországi tankönyvcsomag nem vehető el az ukrainai tantervvel egészében;
 - ❖ Az írástanítás Ukrajnában elnyújtott módszerrel történik, míg Magyarországon késleltetett írásforma használatos;
 - ❖ Ez alapján a magyarországi írásminta használata zavart okoz az oktatás folyamatában;
 - ❖ A pedagógusok által alkalmazott „szükségmegoldások” nem kivitelezhetők és elfogadhatók.
- Javaslatok a nyert adatok alapján:**
- ❖ Áthidaló megoldást kell találni a magyarországi tankönyvcsomag és az ukrainai tanterv használatának együttes alkalmazása kapcsán;
 - ❖ Olyan tanterv megírása szükségeltetik, mely alkalmazkodik a magyarországi tankönyvcsomaghoz, mégis figyelembe veszi azt, hogy Kárpátalján kisebbségi nyelvként oktatják a magyar nyelvet;
 - ❖ A használt módszertani segédleteket adaptálni kell, az ukrainai elvárásokhoz kell igazítani.

